

Ledighed. Gratis arbejde er i voldsom vækst i Europa. Der er brug for en ny kurs, hvis de unge ikke skal ende som »sigøjnere« på arbejdsmarkedet, mener forskere.

Når lønnen er en pizza

Af NIKLAS HESSEL

EU har udnævnt 2012 til året for »solidaritetsmellem generationerne«. Selvom året ifølge Bruxelles også skal stå i den »aktive alders« tegn – en klar opfordring til ældre arbejdsduelige om forlænet værnepligt – så ligner kampagnen for fordragelighed mellem generationerne lidt af en besværgelse i en tid, hvor ungdomsarbejdsløsheden martrer Europa. Over fem millioner unge europæere står uden job, og ungdomsledigheden på 21 procent er over dobbelt så stor som den generelle EU-ledighed.

Værst står det til i Sydeuropa, hvor man slås med ledighedsprocenter langt oppe i fyrrerne. Herhjemme står over 40.000 arbejdsparate unge uden noget at rive i. Ser man på den registerbaserede ledighed, der opgør modtagere af kontanthjælp og dagpenge, er den 9,2 procent for de 25–29-årige mod en generel ledighed på 6,2 procent. Selvom Danmark ligger under EU-gennemsnittet, vækker udviklingen bekymring; med til dystretheden hører, at ledigheden for nyuddannede akademikere er på 24 procent, mens næsten 10.000 unge på erhvervsskolerne mangler en praktikplads. Ledighedstallene medregner desuden kun de umiddelbart arbejdsparate unge; 30.000 under 30 år modtager yderligere kontanthjælp i de såkaldte match to og tre-kategorier.

For nylig annoncerede EU-kommissionen, at man vil poste 30 milliarder euro fra Unionens socialfond i blandt andet 370.000 nye praktikpladser. Herhjemme er 30 millioner på finansloven øremærket kampen mod ungdomsledighed i 2012. De skal blandt andet gå til jobrotation – hvor ledige unge for en stund erstatter en medarbejder på efteruddannelse – og til at sende akademikere ud i virksomheder med løntilskud. Hertil kommer 1500 ekstra skolepraktikpladser til de unge på erhvervsuddannelserne.

Trods initiativerne tyder en del på, at europæiske unge skal finde fodfæste på et afgørende anderledes arbejdsmarked end det, deres forældre har kendt. »Hvordan kan Bruxelles motivere en generation af ambitiøse unge – de, der vil afgøre Europas fremtidige succes – når for mange af dem tilbydes lavtlønnet, tidsbegrænset arbejde ... for at betale de langt mere generøse goder, de ældre modtager?« spurgte en amerikansk journalist for nylig i New York Times Magazine. »Hvordan kan Europa konkurrere, hvis ungdommen oplever fleksibiliteten, mens de ældre får sikkerheden?«

Toppen af isbjerget

Igen er situationen værst på det stive sydeuropæiske arbejdsmarked. Men også herhjemme ses opbrudstegn. Ifølge en stikprøve fra Dansk Magisterforening har to ud af tre universitetsstuderende, der har været i praktik, arbejdet ulønnet. En tredjedel forlænger studietiden af hensyn til praktikken og risikerer dermed at stå uden både SU og løn. Nogle – antagelig mere velbeslæde – unge er sgar begyndt at hyre headhunterfirmaer til at skaffe studiejob, fortalte ungdomsforsker Camilla Hutters for nylig i Aarhus Universitets avis: »Det siger lidt om, hvor presset nogle studerende føler sig.«

I Sydeuropa er gratis arbejde i voldsom vækst, og det vil sikkert også ske herhjemme, vurderer Henning Jørgensen, arbejdsmarkedsforsker og professor ved Aalborg Universitet. »Spørgsmålet er, om der er en forståelse hos danske politikere og arbejdsmarkedets parter for, at vi skal undgå den slags. Ellers risikerer vi at få et aldersopdelte arbejdsmarked, hvor folk må bo hos mor, indtil de er 35 år.«

Mens akademikere arbejder gratis med blikket rettet mod CV'et, arbejder andre på tvivlsomme kontrakter i smarte juicebarer og kagekæder, sådan som blandt andre Politiken har beskrevet. »De historier, der er kommet frem, er sikkert kun toppen af isbjerget,« siger Christian Lyhne, ph.d.-stipendiat og arbejdsmarkedsforsker ved Københavns Universitet. Overenskomstdekningen i restaurationsbranchen er lav, og da mange unge kun er på gennemtræk, har fagbevægelsen svært ved at få proselytter.

»Jeg tror, ungdomsarbejdsløsheden betyder, at folk vil finde sig i nærmest hvad som helst – ikke kun for at få et cool job, men bare for at få et job overhovedet,« siger 20-årige Victoria, der læser jura. Selv har hun prøvet at blive aflønnet med pizza i en oplæringsfase; »men det bed man i sig, fordi man var kommet indenfor.« Hun er med i gruppen Fremtidsskiftet, en faglig græsrodsbevægelse, der blandt andet har afdækket, hvordan ansatte i juicekæden Joe & the Juice arbejdede uden løn og uden forsikring under oplæringen. Tidligere var hun med i HK's jobpatrulje, der holder øje med vilkårene for unge ansatte. Såsom fyren, der arbejdede på treogtyvende time i en kiosk med en madras i baglokalet, så han kunne blunde mellem kundebesøgene.

Ser man på tallene, har andelen af arbejdsstyrken, der arbejder under såkaldt atypiske vilkår, ligget konstant omkring 10 til 12 procent de sidste ti år, fortæller professor Steen Scheuer fra SDU, der har kortlagt fænomenet. Til gengæld er forholdene i nogen grad blevet værre. Hvad vil der ske, når krisen kun synes at tage til? »Man kan sagtens forestille sig, at nogen udnytter situationen til at ansætte på mere usikre vilkår,« vurderer Scheuer.

Sigøjnere

Regeringen har som nævnt sat 30 millioner af i 2012 til at bekæmpe ungdomsledigheden. Spørger man professor Henning Jørgensen, står indsatsen langt fra mål med situationens alvor: »Der er tale om nålestiksaktioner. Mette Frederiksen og Karen Hækkerup er kommet med en del hensigtsklæring, men vi har ikke fået nogen ny og sammenhængende plan for at bekæmpe ungdomsarbejdsløsheden.«

Ifølge Jørgensen er et af de største problemer lige nu 'den danske model', der indebærer, at politikerne holder sig på mange meters afstand af overenskomstforhandlingerne. Derfor har man ikke ansporet arbejdsmarkedets parter til at sætte de unge på forhandlingsdagsordenen, der primært handler om tryk for de ansatte. »Man vil skille det politiske og det faglige, men tingene hænger jo sammen som fyndsk ærtehal. Det er især de private arbejdsgivere, der skal ansætte de unge, og de private skal også med, hvis man vil løse praktikpladsmanglen. Nu ender det med, at man skal vente to år på at finde overenskomstbaserede løsninger på ungdomsledigheden, men det er nu, der er brug for dem.«

Ungdomsledigheden vil være et tema i trepartsforhand-

ILLUSTRATION: GITTE SKOV

lingerne, der efterfølger overenskomstaftalerne. Men det er ikke godt nok, mener Jørgensen. Han henviser til, at den forrige regerings to ungepakker heller ikke knækkede koden til ledigheds- og uddannelsesproblemerne. Derfor må man forpligte arbejdsmarkedets parter på nye løsninger. Det kunne være særlige løn- og ansættelsesvilkår for unge, mener professoren. Der findes allerede sociale kapitler, som gør det muligt at fravige overenskomstens normale bestemmelser for at skabe plads til personer, der har svært ved at få fast tilknytning til arbejdsmarkedet. Fagbevægelsen begejstres næppe ved tanken

om at bruge den type værktøjer imod ungdomsledigheden. Risikerer man ikke at skabe det opdeltte arbejdsmarked, som Jørgensen advarer imod?

»Det er bedre at få de unge med bare midlertidigt, end at de ender som sigøjnere i forhold til arbejdsmarkedet,« siger han. »I dag er overgangen fra uddannelse til erhverv for svært. Derfor ville det være godt med flere trædesten i form af overgangsordninger til virksomhederne.«

Kynisk anskuet burde de mange ledige unge gavne fagbevægelsen. Det indikerer historien, men måske er den ikke et godt

pejlemærke. »I 70'erne, da ledigheden sidst steg voldsomt, så man kolossale stigninger i medlemstallet i fagforeningerne. På samme måde burde de i dag være i stand til at samle flere op ovenpå opturen i 00'erne, men det har vi ikke set endnu, og det kan godt undre,« siger Steen Scheuer.

Ingen røde faner

LO har længe haft overordentligt svært ved at få fat i de unge. Antallet af medlemmer under 30 år er faldet med over 260.000 siden 1993, viser tal bragt i Ugebrevet A4 i oktober. En del af udviklingen skyldes, at unge uddanner sig ind i akademikernes og FTF's rækker, men det dækker langt fra hele nedgangen.

»En del af forklaringen er, at de unge i mindre grad identificerer sig med faglige organisationer. Det her med røde seler og socialisme er ikke særlig sexet for unge, som hele livet er blevet indprentet, at de skal skabe deres egen karriere,« siger Christian Lyhne fra Københavns Universitet. »Men en af de største årsager til, at de unge ikke melder sig ind, er, at de aldrig er blevet spurgt. Der ligger en stor udfordring for fagbevægelsen i at vise, at den betyder noget. Ved man ikke, at ens løn og ansættelsesvilkår reguleres af en overenskomst, er det svært at se ideen i at betale til en fjerntliggende organisation.«

Hvis fagbevægelsen har en fremtid, sidder en vigtig del af den måske omkring det lille bord på en café i indre København, hvor Weekendavisen møder Rasmus, Vidar og Victoria. De er alle i starten af 20'erne og med i Fremtidsskiftet, der har lavet en stribe aktioner for at sætte fokus på de unges vilkår på arbejdsmarkedet.

De er også alle fagforeningsmedlemmer, men har en del kritik tilovers for den etablerede fagbevægelse: Den er blevet for bureaukratisk, og mange forbund bruger mere tid på at kæmpe om hinandens medlemmer end for dem, lyder budskabet.

»Skrot de røde faner, det er så gammeldags. Tag første maj; det er truthorn, store maver og bare så gaab,« siger Vidar, der selv er indehaver af et stort rødt fuldskæg. »Når vi møder de unge i butikkerne, kommer vi ikke som fagforening, som en tyk mand, der lige så godt kunne være din bedstefar, og siger: 'Nu skal vi ha' overenskomst,« brummer Vidar med dyb røst og påtaget jysk accent. »Vi kommer som andre unge, der vil have ordentlige arbejdsvilkår. Det er jo også lidt egoistisk, for i sidste ende handler det også om, at vi gerne selv vil have ordentlige arbejdsforhold.« Hvis de vil have fat i de unge, kunne fagforeningerne starte med at snakke med dem, siger Rasmus, der lige er blevet færdig med gymnasiet. Han har været medlem af HK i to år, men er aldrig blevet kontaktet. »Man burde tage ud og tale med den enkelte og sige: 'Hvad kan vi gøre for dig?«

Lektor Jens Christian Nielsen fra Center for Ungdomsforskning, AU, påpeger, at fagbevægelsen har en stor udfordring med at tage hensyn til de unges livssituation i overenskomsterne. »Er man ung og uden familieforpligtelser, har man det måske godt med mere fleksible regler for arbejdstid. Men fagforeningerne tager ofte udgangspunkt i en hvid mand i fyrrerne, der hedder Jørgen eller Bjarne.«

I stedet for at lette rekrutteringen risikerer krisen at udvide afstanden mellem fagforeningerne og de unge. »Hvis man skal gøre sig håb om en ansættelse som kok, kræver det ofte tre måneders ulønnet arbejde for at få noget på CV'et. Det kan være afgørende for unge, der prøver at komme ind på et svært tilgængeligt arbejdsmarked, og i sådanne tilfælde vil fagforeningen ofte komme på konfrontationskurs med den enkelte,« siger Nielsen.

Ta' bilen på skiferie

Gedser-Rostock fra kun 399 kr. – eller 99,75 per person i en bil med 4 personer.*

Selvfolgelig kan du flyve sydpå i vinterferien. Men hvis du ta'r bilen og sejler Gedser-Rostock, skal du ikke møde op 2 timer før afgang, med mindre du vil nå en tidligere færge. Du sparer også en masse penge, både på transporten og på alle de gode tilbud i færgens Travel Shop og den spritnye BorderShop i Rostock. Book billetten i god tid på scandlines.dk/skiferie – go' tur!

Scan koden og se hvor meget du kan spare

*Økonomi-enkeltbillet via Gedser-Rostock, kan kun købes online senest 14 dage i forvejen. Begrænset antal billetter og afgang. Der pålægges håndteringsgebyr på 30 kr. ved billettikøb via servicecenter eller i havnen.

scandlines.dk/skiferie

Scandlines